

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-51

M.A. (Part-I) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

I.1 : कादंबरी शुकनासोपदेश, वाल्मिकीरामायण (किष्किन्धाकांड)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Q 1.A Translate into english or Marathi any two of the following.

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. 10

- i) तात चन्द्रापीड ! विदितवेदितव्यस्याधीतसर्वशास्त्रस्य ते नाल्पमपि उपदेष्टव्यमस्ति। केवलं च निसर्गत एवाभानुभेद्यमरत्नालोकोच्छेद्यमप्रदीपप्रभापनेयमतिगहनं तमो यौवनप्रभवम्। अपरिणामोपशमो दारूणो लक्ष्मीमदः। कष्टमनञ्जनवर्तिसाध्यमपरमैश्वर्यतिमिरान्धत्वम्।
- ii) सततमुष्माणमुपजनयत्यपि जाड्यमुपजनयति। उन्नतिमादधानापि नीचस्वभावतामाविष्करोति। तोयराशीसम्भवापि तृष्णां संम्वर्धयति। ईश्वरतां दधानाप्यशिवप्रकृतित्वमातनोति। बलोपचयमाहरन्त्यपि लघिमानमापादयति। अमृतसहोदरापि कटुकविपाका, विग्रहवत्यपि अप्रत्यक्षदर्शना, पुरुषोत्तमरतापि खलजनप्रिया।
- iii) कामं भवान् प्रकृत्यैव धीरः, पित्रा च समारोपितसंस्कारः। तरलहृदयमप्रतिबुद्धं च मदयन्ति धनानि, तथापि भवद्गुणसंतोषो मामेवं मुखरीकृतवान्। इदमेव च पुनः पुनरभिधीयसे। विद्वांसमपि महासत्त्वमप्यभिजातमपि धीरमपि प्रयत्नवन्तमपि पुरुषमियं दुर्विनीता खलीकरोति लक्ष्मीरिति।

P.T.O.

Q 1.B Translate into english or Marathi any two of the following.

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

10

- i) अधिकं शैलराजोऽयं धातुभिस्तु विभूषितः। विचित्रं सृजते रेणुं वायुवेगविघटितम्॥
गिरिप्रस्था तु सौमित्रे सर्वतः संप्रपुष्पितैः। निष्पत्रैः सर्वतो रम्यै प्रदीप्ता इव किंशुकैः॥
- ii) शक्यं खलु भवेद्राम सहायेन त्वयानघ। सुरराज्यमपि प्राप्तुं स्वराज्यं किमुत प्रभो॥
सोऽहं सभाज्यो बन्धूनां सुहृदां चैव राघव। यस्याग्निसाक्षिकं मित्रं लब्धं राघववंशजम्॥
- iii) दुर्लभस्य च धर्मस्य जीवितस्य शुभस्य च। राजानो वानरश्रेष्ठ प्रदातारो न संशयः॥
तान्न हिंस्यान्न चाक्रोशेन्नाक्षिपेन्नाप्रियं वदेत्। देवा मानुषरूपेण चरन्त्येते महीतले॥

Q. 2. A Explain any two of the following with reference to the context.

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

10

- i) अशिशिरोपचारहार्योऽतितीव्रदर्पदाहज्वरोष्मा।
- ii) जरावैक्लव्यप्रलपितमिति पश्यन्ति वृद्धोपदेशम्।
- iii) आरूढप्रतापो राजा त्रैलोक्यदर्शीव सिद्धादेशो भवति।

Q. 2. B Explain any two of the following with reference to the context.

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

10

- i) राजानो बहुमित्राश्च विश्वासो नात्र हि क्षमः।
- ii) निर्दोषश्च सदोषश्च वयस्यः परमा गतिः।
- iii) किं वक्ष्यसि सतां मध्ये कर्म कृत्वा जुगुप्सितम्।

Q.3 Explain the nature of "राजलक्ष्मी" according to शुकनासोपदेश।

शुकनासोपदेशानुसार राजलक्ष्मीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

20

or/अथवा

Explain the duties of 'युवराज' as described in शुकनासोपदेशः.

शुकनासोपदेशमध्ये वर्णिलेली युवराजाची कर्तव्ये सविस्तर लिहा.

Q.4 Describe the character sketch of "वाली" according to किष्किन्धा कांड.

किष्किन्धा कांडांनुसार वालीचे चरित्रचित्रण करा.

अथवा/or

20

Write an essay on "पम्पासरोवर".

"पम्पासरोवर" या विषयावर निबंध लिहा.

Q.5 write short notes on any two of the following.

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

20

i)	Hanuman	हनुमान्
ii)	Councelling of शुकनास	शुकनासाचा उपदेश
iii)	Character sketch of Sugreeva.	सुग्रीवाचे चरित्रचित्रण

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-52

M.A. (Part I) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

(ऋग्वेद, अथर्ववेद, निरुक्त आणि वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Q1 Translate with notes in English or Marathi. (Any Four)

इंग्रजीत अथवा मराठीत सटीप भाषांतर करा. (कोणत्याही चार)

(20)

१) तव स्याम पुरुवीरस्य शर्मन्नुरुशंसस्य वरुण प्रणेतः!

यूयं नःपुत्रा अदितेरदब्धा अभि क्षमध्वं युज्याय देवाः॥

२) अभि नो नर्यं वसु वीरं प्रयतदक्षिणम्! वामं गृहपतिं नय॥

३) इयं विसृष्टिर्यत आबभूव यदि वा दधे यदि वा न।

यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन्त्सो अङ्ग वेद यदि वा न वेद॥

४) इन्द्रेषिते प्रसवं भिक्षमाणे अच्छा समुद्रं रथ्येव याथः!

समाराणे कुर्मिभिः पिन्वमाने अन्या वामन्यामप्येति शुभ्रे॥

५) सिंह इवास्तानीद् द्रुवयो विबद्धोभिक्रन्दन्नृषभो वासितामिव!

वृषा त्वं वध्रयस्ते स पत्नो ऐन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिषाहः॥

P.T.O.

६) यः परुषः पारुषेयोऽविध्वंस इवारुणः।

तक्मानं विश्वधावीर्याधराञ्चं परा सुव॥

Q 2 Write detailed notes on **any two** of the following:.

(20)

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सविस्तर टीपा लिहा.

१) Mythological note on अश्विना/

अश्विना देवतेवर दैवतशास्त्रविषयक टीपा

२) dialogue hymns of the ऋग्वेद

ऋग्वेदातील संवादसूक्ते

३) रोगनिवारण hymn of the अथर्ववेद

अथर्ववेदातील रोगनिवारणसूक्त

Q3 Write explanatory notes on **any two** of the following:

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

(20)

१. Importance of labour in the legend of Sunahsepa शुनःशेपकथेतील श्रममहिमा

२. Contents of केनोपनिषद्

केनोपनिषदाचा आशय

३. अग्न्याधान in the तैत्तिरीय ब्राह्मण

तैत्तिरीय ब्राह्मणात वर्णन केलेले अग्न्याधान

Q.4 Explain with reference to context **any four** of the following:

ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. (कोणतीही चार).

(२०)

- १) भावप्रधानमाख्यातम्!
- २) इन्द्रियनित्यं वचनमौदुम्बरायणः!
- ३) उच्चावचाः पदार्था भवन्तीति गार्ग्यः!
- ४) नेति प्रतिषेधार्थीयो भाषायाम्!
- ५) शाखाः खशयाः!
- ६) मघमिति धननामधेयम्!

Q 5. Write short notes on **any four** of the following: संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही चार) (20)

- १) Arrangement of the ऋग्वेद / ऋग्वेदाची रचना
- २) Names of the अथर्ववेद / अथर्ववेदाची नावे
- ३) the difference between कृष्ण यजुर्वेद and शुक्ल यजुर्वेद / कृष्ण यजुर्वेद आणि शुक्ल यजुर्वेद यातील फरक
- ४) आरण्यकs / आरण्यके
- ५) Nature of Saman / सामाचे स्वरूप
- ६) Motive of myths in the ब्राह्मण texts/ ब्राह्मणग्रंथातील कथांचा उद्देश

Total No. of Questions—5+5+5+5]

[Total No. of Printed Pages—11

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-53

M.A. (Part I) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

Paper III

(Group A) (साहित्य)

अभिज्ञानशाकुन्तलम्, शिशुपालवधम् (3-4 सर्ग)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Q.1 Translate any Two of the following into English or Marathi.

A) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. (10)

१. तव कुसुमशरत्वं शीतरश्मित्वमिन्दोः
द्वयमिदमयथार्थं दृश्यते म्द्विधेषु ।
विसृजति हिमगर्भैरग्निमिन्दुर्मयूखैः
त्वमपि कुसुमबाणान् वज्रसारीकरोषि ॥
२. अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहै-
रनाविद्धं रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम् ।
अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रूपमनघं
न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः ॥
३. भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमैः
नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥

P.T.O.

B) Explain with reference to the context any Two of the following sentences.
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (10)

१. भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ।
२. किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतिनाम् ।
३. मन्यैर्द्विजैः परभृताः खलु पोषयन्ति ।

Q.2 Critically appreciate II or IV act of the अभिज्ञानशाकुन्तलम् (20)
अभिज्ञानशाकुन्तलाच्या दुसऱ्या किंवा चौथ्या अंकाचे विवेचक रसग्रहण करा.

Q.3 Translate any Two of the following into English or Marathi.

A) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. (10)

१. उभौ यदि व्योम्नि पृथक्प्रवाहावाकाशगङ्गापयसः पतेताम् ।
तेनोपमीयेत तमालनीलमामुक्तमुक्तालतमस्य वक्षः ॥
२. तमागतं वीक्ष्य युगान्तबन्धुमुत्सङ्गशय्याशयम्बुराशिः ।
प्रत्युज्जागामेव गुरुप्रमोदप्रसारितोत्तुङ्गतरङ्गबाहुः ॥
३. उदयति विततोर्ध्वरश्मिरज्जावहिमरुचौ हिमधाम्नि याति चास्तम् ।
वहति गिरिरयं विलम्बिघण्टाद्वयपरिवारितवारणेन्द्रलीलाम् ॥

B) Explain with reference to the context any Two of the following sentences.
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (10)

१. नीलोपलस्यूतविचित्रधातुमसौ गिरिं रैवतकं ददर्श ।
२. जलान्तराणीव महार्णवौघः शब्दान्तराण्यन्तरयांचकार ।
३. अनेकधातुच्छुरिताश्मराशेर्गोवर्धनस्याकृतिरन्वकारि ।

Q.4 Critically appreciate the IVth canto of शिशुपालवधम्
शिशुपालवधाच्या चौथ्या सर्गाचे विवेचक रसग्रहण करा.

OR / किंवा (20)

Write in detail about the Life and Date of माघ.

माघाचे चरित्र आणि त्याचा काळ यावर सविस्तर लिहा.

Q.5 Write critical paragraphs on any one from section A and any one from Section B

पुढीलपैकी अ विभागातून कोणत्याही एकावर आणि ब विभागातून कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा. (20)

- A) 1. Character-sketch of विदूषक
विदूषकाचे चरित्र चित्रण
2. The Fisherman episode
धीवरवृत्तान्त
- B) 1. रैवतकवर्णनम्
2. Style of माघ
माघाची शैली

[5502]-EXT-53

(Group B) (Vedanta)

(Mandukyopanishad with Gaudapadakarika)

[Brahmasutra with Shankarabhashya (1.1.1-4, 12-19)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Q.1 a) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following. 10

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा.

- 1) भोगार्थं सृष्टिरित्यन्ये क्रीडार्थमिति चापरे ।
देवस्यैष स्वभावोऽयमाप्तकामस्य का स्पृहा ॥
- 2) विकल्पो विनिवर्तेत कल्पितो यदि केनचित् ।
उपदेशादयं वादो ज्ञाते द्वैतं न विद्यते ॥
- 3) स्वप्नमाये यथा दृष्टे गन्धर्वनगरं यथा ।
तथा विश्वमिदं दृष्टं वेदान्तेषु विचक्षणैः ॥ ॥

Q.1 b) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following.

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा. 10

- 1) देहेन्द्रियादिषु अहंममाभिमानरहितस्य प्रमातृत्वानुपपत्तौ प्रमाणप्रवृत्त्यनुपपत्तेः। न हि इन्द्रियाण्यनुपादाय प्रत्यक्षादिव्यवहारः सम्भवति। न च अधिष्ठानमन्तरेण इन्द्रियाणां व्यवहारः

सम्भवति। न च अनध्यस्तात्मभावेन देहेन कश्चिद् व्याप्रियते। न च एतस्मिन् सर्वस्मिन्नसति असङ्गस्यात्मनः प्रमातृत्वमुपपद्यते।

2) तत्पुनर्ब्रह्म प्रसिद्धमप्रसिद्धं वा स्यात्। यदि प्रसिद्धं न जिज्ञासितव्यम्। अथाप्रसिद्धं नैव शक्यं जिज्ञासितुमिति। उच्यते - अस्ति तावत् ब्रह्मनित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावं, सर्वज्ञं, सर्वशक्तिसमन्वितम्। ब्रह्मशब्दस्य हि व्युत्पाद्यमानस्य नित्यशुद्धत्वादयो अर्था प्रतीयन्ते, बृहतेर्धातोरर्थानुगमात्। सर्वस्यात्मत्वाच्च ब्रह्मास्तित्वप्रसिद्धिः।

3) नानन्दमयः परः आत्मा भवितुमर्हति। कस्मात्, विकारशब्दात्। प्रकृतिवचनादयमन्यः शब्दो विकारवचनः समधिगतः, आनन्दमय इति मयटो विकारर्थत्वात्। तस्मात् अन्नमयादिशब्दवत् विकारविषय एव आनन्दमयशब्द इति चेत्, न। प्राचुर्यार्थेऽपि मयटः स्मरणात्।

Q.2 a) Explain with reference to context any three from the following. 10

खालीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- 1) प्रपञ्चोपशमं शान्तं शिवमद्वैतं चतुर्थं मन्यन्ते।
- 2) निर्विकल्पो ह्ययं दृष्टः प्रपञ्चोपशमोऽद्वयः ॥
- 3) अप्रसिद्धः कथं हेतुः फलमुत्पादयिष्यति ॥

Q.2 b) Explain with reference to context any three from the following. 10

खालीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- 1) स्मृतिरूपः परत्र पूर्वदृष्टावभासः।
- 2) अतः समानः पश्वादिभिः पुरुषाणां प्रमाणप्रमेयव्यवहारः।
- 3) न चानुमानगम्यं शास्त्रप्रामाण्यं, येनान्यत्र दृष्टं निदर्शनमपेक्षेत ।

Q.3) Explain the importance of MandukyaKarikas in Advaita Philosophy.

अद्वैत तत्त्वज्ञानामधील माण्डूक्यकारिकांचे महत्त्व स्पष्ट करा. 20

अथवा/ or

Explain 'चतुष्पाद् ब्रह्म' according to MandukyaKarikas.

माण्डूक्यकारिकांनुसार 'चतुष्पाद् ब्रह्म' स्पष्ट करा.

Q. 4) Explain the concept of अध्यास as per the Brahmasutras. 20

ब्रह्मसूत्रानुसार अध्यास संकल्पना स्पष्ट करा.

Or / किंवा

Explain the interpretation of Shankaracarya on अथातो ब्रह्मजिज्ञासा.

'अथातो ब्रह्मजिज्ञासा' सूत्रावरील शांकरभाष्याचे विवेचन करा.

Q.5) Write short notes on any three. 20

टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

1) प्रणवसंकल्पना	2) शास्त्रयोनित्वात्	3) मोक्षः
4) धर्म एवं ब्रह्म	5) गौडपादाचार्यः	

[5502]-EXT-53

(Group C) (Grammar)

(अष्टाध्यायी 3.2.1 द 3.2.188)

(अष्टाध्यायी, सिद्धान्तकौमुदी, महाभाष्य, परमलघुमञ्जूषा)

(सिद्धान्तकौमुदी अजन्तप्रकरण, महाभाष्य पस्पशहिनक, परमलघुमञ्जूषा कारकप्रकरण)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Q1) Explain fully any four of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संपूर्ण स्पष्टीकरण करा.

- आतोऽनुपसर्गे कः
- सुषि स्थः
- वयसि च
- चरेष्टः
- पूर्वे कर्त्तरि
- कर्मणि भृतौ

Q2) Explain with reference to the context any four of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- धातुं प्रत्ययं प्रत्ययान्तं च वर्जयित्वा अर्थवत् शब्दस्वरूपं प्रातिपदिकसंज्ञं स्यात्.
- पूर्वसूत्रेण सिद्धे समासग्रहणं नियमार्थम्।
- एकविभक्तौ यानि स्वरूपाण्येव दृष्टानि तेषामेक एव शिष्यते।
- विभक्तिस्थास्तवर्गसकारमकाराः इतो न स्युः इति सकारस्य न इत्वम्।
- नलोपस्यासिद्धत्वाद्दीर्घत्वमेत्वमैरत्वं च ना यूषभ्याम्।
- पदान्तस्य नस्य णत्वं न स्यात्। रामान्।

Q3) Write descriptive paragraphs on any two of the following according to Paramalaghumanjūsha. [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर परमलघुमञ्जूषाप्रमाणे सविस्तर परिच्छेद लिहा.

- a) कर्ता
- b) कर्म
- c) करण
- d) सम्प्रदान

Q4) Write in detail on any two of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सविस्तर परिच्छेद लिहा.

- a) लक्ष्यलक्षणे व्याकरणम्।
- b) रक्षोहागमलघ्वसन्देहाः प्रयोजनम्।
- c) अथ शब्दानुशासनम्।
- d) अथवा प्रतीतपदार्थको लोके ध्वनिः शब्दः।

Q5) Explain any four of the following quoting relevant rules of Panini.[20]

पाणिनाचे, योग्यतीसूत्रे उद्धृत करून पुढीलपैकी कोणतीही चार रूपे स्पष्ट करा.

- a) कर्मकरः
- b) जनमेजयः
- c) भयङ्करः
- d) रामेषु
- e) रामाभ्याम्
- f) हरिणा

[5502]-EXT-53

(Group D : Veda Group)

ऋग्वेद, अथर्ववेद, सायणभाष्यभूमिका, वैदिक व्याकरण

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. Translate with notes into English or Marathi (any four) : [20]

इंग्रजीत अथवा मराठीत सटीप भाषांतर करा (कोणतेही चार) :

- (a) त्वम॑ग्न॒ इन्द्रो॑ वृ॒षभः॑ स॒ताम॑सि॒ त्वं वि॒ष्णुरु॑रुगा॒यो न॑म॒स्यः॑।
त्वं ब्र॒ह्मा र॑यि॒विद्ब्र॑ह्मणस्पते॒ त्वं वि॑ध॒र्तः स॒चसे॑ पु॒रंध्या॑ ॥
- (b) य॒ज्ञेन॑ वर्धत॒ जा॒तवे॑दसम॒ग्निं य॑जध्वं॒ ह॒विषा॑ तना॒गिरा॑।
स॒मि॒धानं॑ सु॒प्रय॑सं॒ स्व॒र्णरं॑ द्यु॒क्षं हो॑तारं॒ वृ॒जने॑षु॒ धूर्ष॑दम् ॥
- (c) यमु॒ पूर्व॑महु॒वे तमि॑दं॒ हु॒वे से॒दु ह॒व्यो द॑दियो॒ नाम॑ प॒त्यते॑।
अ॒ध्वर्यु॑भिः प्रा॒स्थितं॑ सो॒म्यं म॑धु॒ पो॒त्रात्सो॑मं॒ द्रवि॑णो॒दः पिब॑ ऋ॒तुभिः॑ ॥
- (d) ए॒तानि॑ वा॒मश्वि॑ना॒ वर्ध॑नानि॒ ब्रह्म॑ स॒तोमं॑ गृ॒त्सम॑दासो॒ अक्र॑न्।
तानि॑ नरा॒ जुजु॑षा॒णोप॑ यातं॒ बृह॑द्व॒देम॑ वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ ॥
- (e) यः प॑रु॒षः पा॑रु॒षेयो॑ऽवध्वंस॒ इवा॑रुणः।
त॒क्मानं॑ वि॒श्वध॑वीर्या॒धरा॑ञ्चं॒ परा॑ सु॒वा ॥
- (f) ब्र॒ह्मचा॑रीष्णंश्चरति॒ रोद॑सी॒ उ॒भे तस्मि॑न् दे॒वा संम॑नसो भवन्ति।
स दा॑धार॒ पृथि॑वीं दि॒वं च॒ स आ॑चार्यं॒ ? तप॑सा पिप॒र्ति ॥

2. Attempt any two questions of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Write a mythological notes on ब्रह्मणस्पति.
ब्रह्मणस्पतिवर दैवतशास्त्रविषयक टीप लिहा.
- (b) Write a detailed note on आप्री hymn.
आप्री सूक्तांवर सविस्तर टीप लिहा.

(c) Discuss—त्रिषप्तीय hymn (अथर्व 1.1) indicates formation Sanskrit alphabet in that period.

चर्चा करा—संस्कृत वर्णमालेची रचना अथर्ववेद काळात तयार झाली होती याचे निदर्शन त्रिषप्तीय सूक्तात (अथर्व 1.1) दिसते

(d) Describe राजकर्माणि hymns from your syllabus.

तुमच्या अभ्यासक्रमातील राजकर्माणि सूक्तांचे वर्णन करा.

3. Write short notes on any *four* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा :

(a) गृत्समद्

(b) ब्रात्य

(c) द्रविणोदाः

(d) वरुण described in अथर्व 4.16

अथर्व 4.16 मध्ये वर्णन केलेला वरुण

(e) Adjectives of अश्विनः

आश्विनांची विशेषणे

(f) शाला निर्माण सूक्त.

4. Explain with refernece to the context any *four* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार वाक्यांचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा :

(i) कृपालुमधिवाचार्यो वेदार्थं वक्तुमुद्यतः

(ii) तस्मात् ऋग्वेदस्याभ्यर्हिततस्यादौ व्याख्यानमुचितम्

(iii) यज्ञस्य मात्रां विमिमीत उ त्वः।

(iv) लक्षणप्रमाणाभ्यां हिं वस्तुसिद्धिः

(v) अर्थवादो वा

(vi) विधिना त्वेकवाक्यत्वात्स्तुत्यर्थेन विधीनां स्युः।

5. Write short notes on any *four* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा :

- (a) पदपाठ
- (b) Vedic accents वैदिक स्वराघात
- (c) वैदिक वर्णमाला Vedic alphabet
- (d) Peculiarities of Vedic verbal forms
वैदिक धातुरूपांची वैशिष्ट्ये
- (e) देवताद्वंद्वसमास
- (f) प्रगृह्यस

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-54

M.A. (Part I) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

Title : (i) सिद्धान्तकौमुदी (कारकप्रकरणम्)

(ii) भाषाशास्त्र (Basic Principles)

(iii) संस्कृतनिबन्धलेखनम्

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. Explain any *four* rules of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार सूत्रे स्पष्ट करा :

- (1) प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा।
- (2) तथायुक्तं चानीप्सितम्।
- (3) येनाङ्गविकारः।
- (4) षष्ठी शेषे।
- (5) स्वतन्त्रः कर्ता।
- (6) उभयप्राप्तौ कर्मणि।

2. Explain तृतीया विभक्ति OR सप्तमी विभक्ति according to the rules depicted in Siddhantakaumudi. [14]

सिद्धान्तकौमुदीतील सूत्रांनुसार तृतीया विभक्ती किंवा सप्तमी विभक्ती स्पष्ट करा.

P.T.O.

3. Write explanatory notes on any *two* of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर स्पष्टीकरणात्मक टीपा लिहा :

- (1) कर्मकारकम्
- (2) संप्रदानकारकम्
- (3) उपपदविभक्तिः तथा च कारकविभक्तिः।

4. What is Language ? Explain and describe in detail the nature of inflectional languages. [20]

भाषा म्हणजे काय ते स्पष्ट करून विभक्तियुक्त भाषांचे स्वरूप सविस्तर सांगा.

Or (किंवा)

Explain fully the nature of Phonetics and Morphology.

स्वनविज्ञान व पदशास्त्र-रूपिम यांचे स्वरूप पूर्णपणे स्पष्ट करा.

5. Write notes on any *two* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :

- (i) Sanskrit sayntax
संस्कृत वाक्यविचार
- (ii) The concepts of स्थान and करण
स्थान व करण या संकल्पना
- (iii) आभ्यन्तर-प्रयत्नाः बाह्यप्रयत्नाश्च।

6. Write an essay in Sanskrit on any *one* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृतमधून निबंध लिहा :

- (1) मम प्रियः भारतदेशः।
- (2) विद्याधनं सर्वधनप्रधानम्।
- (3) शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-55

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

Paper II-1

[स्वप्नवासवदत्तम्, विदुरनीतिः (निवडक)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. (अ) Translate any *two* of the following into English or Marathi : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(1) विदूषकः — प्रचितपतितबन्धुजीवकुसुम विरलपातरमणीयं प्रमदवनम्।
इतस्तावद् भवान्।

राजा — वस्य वसन्तक! अयमयमागच्छामि।
कामेनोज्जयिनीं गते मयि तदा कामप्यवस्थां गते
दृष्ट्वा स्वैरमवन्ति राजतनयां पञ्चेषवः पातिताः।
तैरद्यापि सशल्यमेव हृदयं भूयश्च विद्धा वयं
पञ्चेषुर्मदनो यदा कथमयं षष्ठः शरः पातिताः॥

(2) विदूषकः — किन्त्वस्मिन् राजकुलेऽवन्तिसुन्दरी नाम यक्षिणी प्रतिवसति।
सा त्वया दृष्टा भवेत्।

राजा — न न;
स्वप्नस्यान्ते विबुद्धेन नेत्रविप्रोषिताञ्जनम्।
चरित्रमपि रक्षन्त्या दृढं दीर्घालकं मुखम्॥
अपि च वयस्य! पश्य पश्य
योऽयं सन्त्रस्तया देव्या तया बाहुर्निपीडितः।
स्वप्नेऽप्युत्पन्नसंस्पर्शो रोमहर्षे न मुञ्चति॥

P.T.O.

(3) यौगन्धरायणः — (आत्मगतम्) हन्त भोः! अर्धमवसितं भारस्य। यया मन्त्रिभिः सह समर्थितं तया परिणमति।
 ततः प्रतिष्ठिते स्वामिनि तत्रभवती मुपनयतो मे इहात्रभवति मगध राजपुत्री विश्वासस्थानं भविष्यति। कुतः —
 पद्मावतीं नरपतेर्महिषी भवित्री
 दृष्ट्वा विपत्तिरथ यैः प्रथमं प्रदिष्टा।
 तत्प्रत्ययात् कृतमिदं न हि सिद्धवाक्या-
 न्युत्क्रम्य गच्छति विधिः सुपरीक्षितानि॥

ब्रह्मचारी — (ऊर्ध्वमवलोक्य) स्थितो मध्याह्नः। दृढमस्मि परिश्रान्तः।
 अथ कस्मिन् प्रदेशे विश्रामयिष्ये।

(ब) Translate any *two* of the following into English or Marathi : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

- (1) अकामान्कामयति यः कामयानान्परित्यजेत्।
 बलवन्तं च यो द्वेष्टि तमाहुर्मूढचेतसम्॥
 अमित्रं कुरुते मित्रं मित्रं द्वेष्टि हिनस्ति च।
 कर्म चारभते दुष्टं तमाहुर्मूढचेतसम्॥
- (2) अग्निस्तेजो महल्लोके गूढस्तिष्ठति दारुषु।
 न चोपयुङ्क्ते तद्दारू यावन्नोद्दीप्यते परैः॥
 स एव खलु दारुभ्यो यदा निर्मथ्य दीप्यते।
 तद्दारु च वनं चान्यन्निर्दहत्याशु तेजसा॥

- (3) शुभं वा यदि वा पापं द्वेष्यं वा यदि वा प्रियम्।
अपृष्टस्तस्य तद् ब्रूयाद् यस्य नेच्छत्परामवम्॥
तस्माद् वक्ष्यामि ते राजन् हितं यत्स्यात् कुरुन् प्रति।
वचः श्रेयस्करं धर्म्यं ब्रुवतस्तन्निबोध मे॥

2. (अ) Explain with reference to the context any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (1) तां तु देवीं न पश्यामि यस्या घोषवती प्रिया।
(2) तीर्णा चापि बलैर्नदी त्रिपथगा वत्साश्च हस्ते तव।
(3) धन्या खलु चक्रवाकवधूः।

- (ब) Explain with reference to the context any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (1) क्षमागुणो ह्यशक्तानां शक्तानां भूषणं क्षमा।
(2) एको न गच्छेदध्वानं नैकः सुप्तेषु जागृयात्।
(3) अपक्वः पक्वसंकाशो न तु शीर्येत कर्हिचित्।

3. Critically appreciate the IV or V act of स्वप्नवासवदत्तम्. [20]
स्वप्नवासवदत्तम्च्या चौथ्या किंवा पाचव्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

4. Explain the importance of विदुरनीति. [20]
विदुरनीतिचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Write a detailed note on पण्डितलक्षणानि in विदुरनीति.

विदुरनीतितील पण्डितलक्षणांवर सविस्तर टीप लिहा.

5. (अ) Write a short note on (any one) : [10]

थोडक्यात टीप लिहा (कोणतीही एक) :

(1) लावाणक वृत्तान्तः।

(2) पद्मावती।

(ब) Write a short note on (any one) : [10]

थोडक्यात टीप लिहा (कोणतीही एक) :

(1) मूर्खलक्षणानि।

(2) इन्द्रियमाहात्म्यम्।

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-56

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

Paper II-2

(Introduction to Scientific Literature and Arthasamgraha)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Q.1 Translate the following passages with explanatory notes – any 3

(18)

पुढील उताऱ्यांचे सटीप भाषान्तर करा – कोणतेही ३

1. पवनसलिलविद्युद्गर्जिताऽभ्रान्वितो यः। स भवति बहुतोयः पञ्चरूपाभ्युपेतः॥
विसृजति यदि तोयं गर्भकालेऽतिभूरि। प्रसवसमयमित्वा शीकराम्भः करोति॥
2. पितुरन्तःपुरं दद्यान्मातुर्दद्यान्महानसम्। गोषु चात्मसमं दद्यात् स्वयमेव कृषिं व्रजेत॥
कृषिर्गावो वणिग्विद्याः स्त्रियो राजकुलानि च। क्षणेनैकेन सीदन्ति मुहूर्तमनवेक्षणात् ॥
3. विदितस्ते मयाभावस्तोषितस्तपसा ह्यहम्। दद्यां कालाश्रयं ज्ञानं ग्रहाणां चरितं महत्॥
न मे तेजःसहः कश्चिदाख्यातुं नास्ति मे क्षणः। मदंशः पुरुषोऽयं ते निःशेषं कथयिष्यति॥
4. श्वेतासृक्पीतकृष्णा ह्यगजनिनदा षड्रसा चैकवर्णा गोधान्याम्भोजगन्धोपलतुषरहितावाक्प्रतीच्युन्नता
या।
पूर्वोदग्वारिसारा वरसुराभिसमा शूलहीनास्थिवर्ज्या सा भूमिः सर्वयोग्या कणदररहिता
सम्मताद्यैर्मुनीन्द्रैः॥
5. तस्य भेदास्तु बहवस्तत्र स्थायिगतान्ब्रुवे । येषामाद्यन्तयोरेकः स्वरस्ते स्थायिवर्णगाः॥
प्रसन्नादिः प्रसन्नान्तः प्रसन्नाद्यन्तसंज्ञकः। ततः प्रसन्नमध्यः स्यात्पञ्चमः क्रमरेचितः॥

Q.2 Explain fully – any 3

(21)

संपूर्णपणे स्पष्टीकरण करा – कोणतेही ३

1. तत्षष्टिः षड्गुणा दिव्यं वर्षाम्रासुरमेव च।
2. पूर्वा वा समुपगते गर्भाणां लक्षणं ज्ञेयम्।
3. विशिष्टं वर्णसन्दर्भमलङ्कारं प्रचक्षते।
4. अहन आदौ परीक्षेत तं कूपं स्थपतिर्बुधः।
5. तत्त्रिंशता भवेद्राशिर्भगणो द्वादशैव ते।

P.T.O.

Q.3 Discuss regarding the section called वाहनविधान in कृषिपाराशर. कृषिपाराशरामधील वाहनविधान नामक भागाविषयी चर्चा करा. (11)

OR किंवा

Discuss completely the examination of the soil as prescribed in मयमतम्. 'मयमतामध्ये विहित केलेली भूपरीक्षा' याविषयी पूर्ण विश्लेषण करा.

Q. 4 Explain with reference to the context – any 4 (20)
ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा – कोणतेही ४

1. तल्लक्षणं वेदप्रतिपाद्यः प्रयोजनवदर्थो धर्म इति।
2. सा च लिङ्शेनोच्यते।
3. अपौरुषेयं वाक्यं वेद।
4. तत्र कर्मस्वरूपमात्रबोधको विधिरुत्पत्तिविधिः।
5. समभिव्याहारो वाक्यम्।
6. पुरुषस्य निवर्तकं वाक्यं निषेधः।

Q.5 Write notes on – any 3 (18)
टीपा लिहा - कोणत्याही ३

1. स्थानप्रमाण in विनियोगविधि – विनियोगविधीमधील स्थानप्रमाण 2. आर्थीभावना 3. नियमविधिः
4. Prominent types of अर्थवाद - अर्थवादाचे प्रमुख प्रकार 5. विधिलक्षणम्

Q. 6 Explain the four reasons due to which a word is understood as नामधेय – ज्यामुळे शब्द 'नामधेय' म्हणून ओळखला जातो त्या निमित्तचतुष्टयाचे स्पष्टीकरण करा. (12)

OR किंवा

Discuss the concept of 'त्रिविधा विनियोक्त्री श्रुतिः' - 'त्रिविधा विनियोक्त्री श्रुतिः' ह्या संकल्पनेचे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions—5+5+5+5]

[Total No. of Printed Pages—10

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-57

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

Paper III

(Group A : Sahitya)

(i) Champurāmāyana—Kanda—III & IV

(ii) Introduction of Sāhityashāstra

चम्पूरामायण आणि साहित्यशास्त्राचा परिचय

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) अथ सरसिजयोनेराज्ञया रामवृत्तं

करबदरसमानं प्रेक्ष्य दृष्ट्या प्रतीच्या।

शुभमतनुत काव्यं स्वादु रामायणाख्यं

मधुमयभणितीनां मार्गदर्शी महर्षिः॥

(ii) अथ दशरथः पुत्रं रामं स्वतस्त्रिजगत्पतिं

स्वविषयमहीमात्रे कर्तुं पतिं विदधे मतिम्।

भुवनभरणे कल्यं कल्याणभूधरमादरात्

स्वगृहपटलीधुर्यस्तभं विधातुमना इव॥

P.T.O.

(iii) आनन्दबाष्पविसरो वदने प्रजाना-
माविर्षभूव मकरन्द इवारविन्दे।
रामस्य कान्तिमभिषेकदिने भवित्रीं
प्रक्षाल्य चक्षुरिव दीक्षितुमादरेण ॥

(B) Explain with reference to context any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (i) नैवापनम्बु भरतेन न मे प्रदेयम्।
- (ii) नैवास्ति कश्चिदमुमन्तकमन्तरेण।
- (iii) वाचमूचे सुधाधारां मधुरां मधुसूदनः।

2. (A) Critically appreciate the अयोध्याकाण्ड of चम्पूरामायण. [20]

चम्पूरामायणाच्या अयोध्याकाण्डाचे विवेचक रसग्रहण करा.

Or (किंवा)

Explain similies from चम्पूरामायण.

चम्पूरामायणात आलेल्या उपमा स्पष्ट करा.

(B) Explain critical notes on any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर समीक्षात्मक टिपणे लिहा :

- (i) Character of विश्वामित्र.
विश्वामित्राची व्यक्तिरेखा.
- (ii) Reproach of कैकयी.
कैकयीची निंदा.

3. Write an essay on व्यभिचारिभाव according to भरत. [20]
भरतानुसार व्यभिचारिभाव स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Explain काव्याङ्ग and काव्यविशेष according to वामन.
वामनानुसार काव्याङ्ग व काव्यविशेष स्पष्ट करा.

4. Explain अप्रस्तुतप्रशंसा अलंकार according to आनन्दवर्धन. [20]
आनन्दवर्धनानुसार अप्रस्तुतप्रशंसा अलंकार स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Explain यमक अलंकार according to भामह.
भामहानुसार यमक अलंकार स्पष्ट करा.

5. Write a short note on any one of the following : [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही एकवर टीप लिहा :

(i) पर्यायोक्त-अलंकार of आनंदवर्धन.

आनंदवर्धनाचा पर्यायोक्त अलंकार.

(ii) गौडीया रीतिः।

[5502]-EXT-57

(Group B : वेदान्त)

मांडूक्योपनिषद् with गौडपादकारिका

ब्रह्मसूत्र-शाङ्करभाष्य (1.1.1-4, 12-19)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. (A) Translate with explanatory notes into English or Marathi any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा :

- (i) अभावश्च रथादीनां श्रूयते न्यायपूर्वकम्।
वैतथ्यं तेन हि प्राप्तं स्वप्न आहुः प्रकाशितम्॥
- (ii) घटादिषु प्रलीनेषु घटाकाशादयो यथा।
आकारो संप्रलीयन्ते तद्वज्जीवा इहाऽऽत्मनि॥
- (iii) हेतुर्न जायते ऽनादेः फलं चापि स्वभावतः।
आदिर्न विद्यते यस्य तस्य ह्यादिर्न विद्यते॥

(B) Explain with reference to the context any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

- (i) मकारश्च पुनः प्राज्ञं नामात्रे विद्यते गतिः।
- (ii) घनप्रज्ञस्तथा प्राज्ञ एक एव त्रिधा स्मृतः।
- (iii) प्रकृतेरन्यथाभावो न कथंचिद् भविष्यति।

2. Explain 'चतुष्पाद् ब्रह्म' according to गौडपाद. [20]

गौडपादांच्या मतानुसार 'चतुष्पाद् ब्रह्म' स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Explain the importance of आगमप्रकरण in गौडपादकारिका.

गौडपादकारिकेतील आगमप्रकरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

3. (A) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीमध्ये विवेचक टीपांसह भाषांतर करा :

- (i) ब्रह्मशब्दस्य हि व्युत्पाद्यमानस्य नित्यशुद्धत्वादयोऽर्थाः प्रतीयन्ते। ब्रह्मतेर्धातोर्थानुगमात्। सर्वस्यात्मत्वाच्च ब्रह्मास्तित्वप्रसिद्धिः। सर्वो हि आत्मास्तित्वं प्रत्येति न नाहमस्मि इति। यदि हि नात्मास्तित्वप्रसिद्धिः स्यात् सर्वो लोको नाहमस्मि इति प्रतीचात्।
- (ii) यद्यप्यन्यत्र वेदवाक्यानां विधिसंस्पर्शमन्तरेण प्रमाणत्वं न दृष्टं, तथाप्यात्मविज्ञानस्य फलपर्यन्तत्वान्न तद्विषयस्य शास्त्रस्य प्रामाण्यं शक्यं प्रत्याख्यातुम्। न चानुमानगम्यं शास्त्रप्रामाण्यं येनान्यत्र दृष्टं निदर्शनमपेक्षेत। तस्मात् सिद्धं ब्रह्मणः शास्त्रप्रमाणकत्वम्।
- (iii) यस्यादस्मिन्नानन्दमये प्रकृत आत्मनि प्रतिबुद्धस्यास्य जीवस्य तद्योगं शास्ति। तदात्मना योगस्तद्योगः, तद्भावापन्तिः। मुक्तिरित्यर्थः। तद्योगं शास्ति शास्त्रम् — यदा ह्येवैष एतस्मिन् अदृश्येऽनात्म्येऽनिरुक्तेऽनिलयनेऽभयं प्रतिष्ठां विन्दते। अथ सोऽभयं गतो भवति।

(B) Explain with reference to the context any *two* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

- (i) पश्वादिभिश्चाविशेषात्।
- (ii) मिथ्याज्ञानापायश्च ब्रह्मात्मैकत्वविज्ञानात् भवति।
- (iii) विकारशब्दान्नेति चेत् न प्राचुर्यात्।

4. Explain Shankaracharya's view on nature of the 'ब्रह्म'. [20]
ब्रह्मस्वरूपविषयक शंकराचार्याचे मत स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Explain Shankaracharya's interpretation of the 'आनंदमयाधिकरण'.
आनंदमयाधिकरणावरील शांकरभाष्य स्पष्ट करा.

5. Write short notes on any *two* of the following : [20]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीप लिहा :

- (i) अलातशान्तिप्रकरणम्।
- (ii) शास्त्रयोनित्वात्।
- (iii) अद्वैतवेदान्तः।

[5502]-EXT-57

(Group C : Grammar)

सिद्धान्तकौमुदी — समास, दशगणी (भ्वादि)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. Explain fully any *four* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा :

- (i) उपपदमतिङ्।
- (ii) उपमानानि सामान्यवचनैः।
- (iii) अनेकमन्यपदार्थे।
- (iv) द्वन्द्वे घि।
- (v) अतो येयः।
- (vi) कृञ्चानुप्रयुज्यते लिटि।
- (vii) तडानावात्मनेपदम्।

2. Explain with reference to the context any *four* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

- (i) सह इति योगो विभज्यते। सुबन्तं समर्थेन सह समस्यते।
- (ii) कृद्ग्रहणे गतिकारकपूर्वस्यापि ग्रहणम्।
- (iii) धर्मादिष्वनियमः। अर्थधर्मो-धर्मार्थो।
- (iv) एतेऽष्टादश लादेशाः स्युः।
- (v) सुटा यासुट् न बाध्यते।
- (vi) अजादीनामाट् स्याल्लुडादिषु। अटोऽपवादः।
- (vii) इत ऊर्ध्वमापादसमाप्तेराभीयम्।

3. Explain fully द्वन्द्व compound *or* तत्पुरुष compound according to सिद्धान्तकौमुदी. [20]

सिद्धान्तकौमुदीनुसार द्वन्द्व समास किंवा तत्पुरुष समास पूर्णपणे स्पष्ट करा.

4. Write notes on any *two* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :

(i) लिट्‌लकारः

(ii) लङ्‌लकारः

(iii) लृट्‌लकारः

(iv) सार्वधातुकार्धधातुकप्रत्ययाः।

5. Explain any *five* of the following forms or compounds quoting relevant rules of Pāṇini : [20]

पुढील रूपे किंवा समास यांचे पाणिनीची योग्य ती सूत्रे उद्धृत करून स्पष्टीकरण करा :

भवामि, एधन्ते, भव, एधस्व, नीलोत्पलम्, कुपुरुषः, चित्रगुः, सप्तगङ्गम्, भविता, ईशकृष्णौ।

[5502]-EXT-57

(Group D : शतपथब्राह्मण, आश्वलायन गृह्यसूत्र,
आपस्तंब श्रौतसूत्र, पाणिनीया शिक्षा)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. Write detailed notes on any two of the following: [20]

सविस्तर टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

१) देवयजन

२) dos and don'ts of a दीक्षित

दीक्षिताला सांगितलेले विधि निषेध

३) myths in the Satapatha Brahmana (third Kanda)

शतपथब्राह्मणाच्या तिसऱ्या कांडातील कथा

४) ब्राह्मणग्रंथ

2. Explain with reference to context any four of the following: [20]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतीही चार)

१) उक्तानि वैतानिकानि! गृह्याणि वक्ष्यामः!

२) कृताकृतमाज्यहोमेषु परिस्तरणम्!

३) कुलमग्रे परीक्षेत!

४) चरितव्रतः सूर्याविदे वधूवस्त्रं दद्यात्!

५) चैत्ययज्ञे प्राक्स्वष्टकृतात् चैत्याय बलिं हरेत्!

६) चतुर्थे गर्भमासे सीमन्तोन्नयनम्!

3. Explain with reference to context any four of the following: [20]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतीही चार)

१) प्रातरग्निहोत्रं हुत्वान्यमाहवनीयं प्रणीयाग्नीनन्वादधाति!

- २) व्याहृतिभिरन्वाधानमेके समामनन्ति!
- ३) यो वा अध्वर्यो गृहान्वेद गृहवान् भवति!
- ४) देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यसिदमश्वपर्शु वादत्ते तूष्णीमनडुत्पर्शुम्!
- ५) अदित्यै रास्नासीति त्रिधातु, पञ्चधातु वा शुल्बं करोति!
- ६) त्रयः परिधयः!

4. Explain with reference to context **any four** of the following:

[20]

ससंदर्भ स्पष्ट करा (कोणतेही चार).

१. मारुतस्तूरसि चरन् मन्द्रं जनयते स्वरम्!
२. तेषां विभागः पञ्चधा स्मृतः!
३. अष्टौ स्थानानि वर्णानाम्!
४. हस्तहीनं योऽधीते स्वरवर्णविवर्जितम्!
- ऋग्यजस्सामभिर्दग्धो वियोनिमधिगच्छति!
- ५) स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुः स्वरतोऽपराधात्!
- ६) शिक्षा घ्राणं तु वेदस्य!

5. Write short notes on **any four** of the following:

[20]

संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही चार).

- १) दर्शपूर्णमासवेदि
- २) यज्ञशाला
- ३) बलिहरणम्
- ४) गांधर्व विवाह
- ५) प्रस्तर
- ६) स्वराघात (accents)

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5502]-EXT-58

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2019

(For External)

SANSKRIT

Paper IV

(i) History of Sanskrit Literature

संस्कृत साहित्याचा इतिहास

**(ii) Panchakarma from Ayurved & Gherandsamhita,
Shatkriya from Hatpradeepika**

आयुर्वेदानुसार पंचकर्म व घेरंडसंहिता आणि हठप्रदीपिकेनुसार षट्क्रिया

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. 'उपमाकालिदासस्य'. Explain this statement in the light of 'मालविकाग्निमित्रम्' of Kalidāsa. [20]

कालिदासाच्या 'मालविकाग्निमित्रम्' या नाटकाच्या संदर्भात 'उपमाकालिदासस्य' हे वाक्य स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Write an essay on 'बाणभट्ट'.

'बाणभट्ट' यावर निबंध लिहा.

P.T.O.

2. (a) Write an exhaustive note on 'खण्डकाव्य'. [20]
'खण्डकाव्य' या विषयावर सविस्तर टीप लिहा.

Or (किंवा)

What is meant by Mahākāvya ? Bring out the special features of Mahākāvya of माघ.

महाकाव्य म्हणजे काय ? माघच्या महाकाव्याचे विशिष्ट वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

- (b) Write critical paragraph on any *one* of the following : [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :
- (i) भवभूति
(ii) अश्वघोष।

3. Write an essay on 'वमनक्रिया'. [20]
'वमनक्रिया' यावर सविस्तर निबंध लिहा.

Or (किंवा)

Take a brief review of the 'रक्तमोक्षण'.

'रक्तमोक्षण' या विषयावर थोडक्यात आढावा घ्या.

4. (a) Fully explain 'उड्डियानबंध'. [20]
'उड्डियानबंध' सविस्तर स्पष्ट करा.

Or (किंवा)

Write a detailed note on 'स्वेदन'.

'स्वेदन' या विषयावर सविस्तर माहिती लिहा.

- (b) Write a critical note on any *one* of the following : [10]
खालीलपैकी कोणत्याही एकावर समीक्षात्मक टीप लिहा :
- (i) सूत्रनेति
(ii) कपालभाति।